

THE DOUBLE AND THE MALE DOUBLET IN *THE FORBIDDEN FOREST*, BY MIRCEA ELIADE

Liliana Danciu

PhD Student, "1 Decembrie 1918" University of Alba-Iulia

Abstract: In this study, I presented the motif of the double, so on in the principal male doublets of the novel (Ștefan Viziru – Ciru Partenie), and also in the intimate structure of the one and the same character. The previous mentioned male doublet surprises the antithetical report between the religious man and the modern man, on the one hand, the creative imagination in search of a mystical sense of the human existence, on the other hand, the reason, which does not know to ask the right question and it finds only the partial answers. In terms of esoteric analysis of the two male characters` names, both of them capture the disharmony of the splitting caused by the "fall" in profane. However, Ștefan manages to harmonize the opposites, but Partenie will remain blocked in the fracture between "the one who climbs" and "the one who denies his part".

Keywords: double, coincidentia oppositorum, religious man, Cabbala.

Pornind de la accepțiunea lui Mircea Eliade, conform căreia romanul reprezintă „pagini cu oameni și întâmplări”¹ și ținând cont de faptul că existențele oamenilor-personaje din *Noaptea de Sânziene* se intersectează și se influențează reciproc într-un *puzzle* care exclude hazardul și implică în mod obsesiv destinul, această scriere ficțională de maturitate a autorului oglindește în cel mai mic amănunt atât conceptele omului de știință, cât și crezul său artistic. Exigența și rigoarea cercetătorului se împletesc în mod armonios cu imaginația și fabulația scriitorului cult, ambele dimensiuni ale personalității sale fiind potențate de responsabilitatea și implicarea de credință a *mistagogului*² care creează în acest roman propria mitologie. Fascinat de implicațiile filosofico-religioase ale conceptului *coincidentia oppositorum*³, Mircea Eliade consideră că omul de știință și scriitorul nu sunt aspecte antinomice ale personalității sale creatoare și mulți cercetători sunt de părere că opera lui științifică este permanent potențată de sensibilitate și imaginar.

¹ Mircea Eliade, *Prezentarea unui roman indirect*, la Șantier. *Roman indirect*, ediția a doua, Cuvânt înainte și îngrijirea ediției: Mircea Handoca, București, Editura Rum-Irina, 1991, p. 12.

² „La vechii greci, mistagogul era preotul care prezenta inițierea în mistere, de unde, prin extensie, un maestru, o călăuză. Este una din semnificațiile cuvântului. Există însă și alta care, fără a fi peiorativă, indică un proces artificial: mistagogul este cineva care inventează mistere și-i antrenează pe ceilalți să-l urmeze pe drumul său. Ambele semnificații i se aplică lui Eliade: el este maestrul, inițiatorul în misterele create de el însuși” (Ioan Petru Culianu, *Studii românești, I, Fantasmale nihilismului. Secretul doctorului Eliade*, ediția a II-a, traducere de Corina Popescu și Dan Petrescu, București, Polirom, 2006, pp. 328-329).

³ La Cusanus, Eliade înțelege conceptul prin prisma unei filozofii ce-și pierde rațiunea logicii mundane în infinit. O rațiune atinsă de sacru care devine astfel, în mod paradoxal, mistică (*Istoria credințelor și ideilor religioase. De la Mahomed la epoca Reformelor*, vol. III, traducere de Cezar Baltag, București, Editura Științifică, 1992, pp. 207-210). De asemenea, din perspectivă filosofică, mitologică, alchimică, tema *coincidentia oppositorum* specifică gândirii eliadești este analizată extrem de competent Bogdan Silion, *Mircea Eliade și misterul totalității*, București, Editura Eikon, 2016.

Dialogul dintre Eliade și Claude-Henri Rocquet evidențiază prezența unei sensibilități poetice, nocturne *însoțită* de o inteligență creatoare, rațională, diurnă: „Imaginația literară care este și imaginația mitică și care descoperă marile structuri ale metafizicii. Nocturnă, diurnă: amândouă ... *Coincidentia oppositorum*. Marele tot. Yin și Yang. - Există în dumneavoastră, pe de o parte, omul de știință, pe de altă parte, scriitorul. Dar ambii se întâlnesc pe tărâmul mitului...”⁴. Numele scriitorului român este un alt exemplu de armonizare a contrariilor, care implică uniunea Soarelui, prin etimologia greacă a numelui – „helios” = „soare” – cu lumea și cosmosul, prin cea slavă a rădăcinii din prenume – „mir” = „lume”, „cosmos”⁵. În fapt, prin această îngemănare a cercetătorului cu artistul, Mircea Eliade completează lista unor mari creatori ai secolului XX, români și străini, care au debutat în cercetarea științifică, fiind excelent completați de talentul omului de litere: Titu Maiorescu, Nicolae Iorga, Camil Petrescu, George Călinescu, Umberto Eco.

Cultura contemporană însă nu mai vede nici cea mai mică opoziție între acuratețea și rigoarea cercetătorului și sensibilitatea imaginației sale, ci doar o salvatoare împlinire a unuia prin celălalt. Poate că această concepție cu privire la existența unei fracturi în personalitatea omului Eliade între savant și scriitor a fost alimentată de faptul că opera științifică a fost receptată și apreciată cu precădere în străinătate și mai puțin în țara de obârșie, în timp ce opera literară a primit recenzii favorabile acolo unde munca savantului nu a fost receptată pe deplin. Pentru că în mediul academic, orientalistul și istoricul religiilor Mircea Eliade era stimat și apreciat, scriitorul Mircea Eliade a dorit o recunoaștere pe măsură, fără ca aceasta să apară vreodată. Dacă Michelangelo vedea în blocul inform și inert de piatră formele ideale ale viitoarei capodopere, Eliade se folosește de materialul științific al cercetărilor sale pentru a contura o lume vie, un univers cu oameni, care, deși captivi în Istorie, cred în mituri, cred în destin ca expresie a sensului propriei existențe⁶.

Romanul *Noaptea de Sânziene* exprimă din acest punct de vedere crezul artistic al omului de cultură, Mircea Eliade, care vede în omul plinar⁷ un echilibru perfect între aspecte doar aparent contradictorii. În viața socială, ancorată în Istorie, Ștefan Viziru este economist, diplomat lucid și negociator extrem de abil al Ministerului Comerțului și Afacerilor Externe. Sub aspect rațional, este un bărbat echilibrat, inteligent și cerebral, dar în planul sensibilității, este un suflet neliniștit, preocupat de problema destinului omului în univers⁸, de posibilitatea acestuia de a nu

⁴ Mircea Eliade, *Încercarea labirintului*, traducere și note de Doina Cornea, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1990, p. 17.

⁵ Idem, *op. cit.*, p. 11.

⁶ Eliade era convins de valoarea literară a miturilor revalorizate din perspectiva imaginarului modern, o realitate de altfel fondată pe experiențe extatice, ce-i inundă practic scriitura fantastică (Sabina Fînar, *Eliade prin Eliade*, ediția a II-a, București, Editura Univers, 2003, pp. 276-278).

⁷ „«Omul total» nu este niciodată complet desacralizat, și avem toate motivele să ne îndoim chiar că o desacralizare totală este posibilă. Secularizarea repurtează succes la nivelul vieții conștiente: vechile idei teologice, dogmele, credințele, ritualurile, instituțiile etc., sunt vidate treptat de semnificație. Dar niciun om normal nu poate fi redus la activitatea sa conștientă, rațională, căci omul modern continuă să viseze, să se îndrăgostească, să asculte muzică, să meargă la teatru, să vadă filme, să citească, pe scurt, el nu trăiește numai într-o lume istorică și naturală, ci și într-o lume existențială, privată și într-un univers imaginar” (Mircea Eliade, *Nostalgia originilor. Istorie și semnificație în religie*, traducere de Cezar Baltag, București, Editura Humanitas, 1994, pp. 9-10).

⁸ Pe aceste întrebări generate de o durere universală, care nu duce însă la pesimism, brahmanismul, hinduismul și buddhismul își vor întemeia filozofiile și tehnicile salvării (cf. Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase. De la Gautama Buddha până la triumful creștinismului*, vol. II, traducere de Cezar Baltag, București, Editura Științifică, 1992, pp. 43-44, 55-56, 88). În Europa „vor îmbrăca” haina mișcărilor gnostice (cf. Henri-Charles Puech, *Despre gnoză și gnosticism*, traducere din limba franceză de Cornelia Dumitru, București, Editura Herald, 2007, pp. 18-19).

se lăsa zdrobit de Istorie. Este căsătorit cu Ioana, pe care o iubește, dar, în seara de 23 iunie 1936, *aude* chemarea locului copilăriei sale și merge în pădurea Băneasa⁹, unde o întâlnește pe Ileana Sideri. Din acel moment, Ștefan este scindat între ceea ce-i impune rațiunea, conștiința socială și ceea ce-i cere sufletul, apelând la termeni jungieni, între *animus* și *anima*¹⁰, între cele două femei, pe care le iubește deopotrivă, căutând o soluție salvatoare prin izolarea de Istorie, la început în „camera secretă”, apoi în propria interioritate.

Nu reușește să găsească echilibrul interior, între *rațiune* și *pasiune* și ceea ce ar trebui să se armonizeze, se așază în opoziție. Starea aceasta de nefericire este provocată de opacitatea omului modern la sacru, de îndepărtarea sa constantă de mit prin iluzia indusă de la Newton încoace în lumea occidentală că „Dumnezeu a murit”, iar omul este singur în univers și poate face alegeri pentru sine și pentru propria existență, în scopul de a fi fericit¹¹. Fiind în Istorie, Ștefan caută spațiul mitic, îmbrățișând sacrul se simte vinovat și evadează în Istorie căutând moartea în război¹², în linia întâi, pentru ca ulterior, după moartea Ioanei și a lui Răzvan, să-și dorească moartea pentru a fi cu ei. Lupta se vede acum polarizată de dublul ei sens. Practic, de la sacrificiu la sinucidere nu este decât un singur pas. Ștefan eșuează¹³ însă în ambele sensuri. Alegerile umane sunt generatoare de destin, dar nu neapărat de fericire, căci destinul ca forță cosmică superioară omului își caută întotdeauna Alesul.

La nivelul interiorității ființei lui Ștefan Viziru, există o scindare tragică produsă între eul social și cel mitic, mai exact între Sinele rațional, masculin, solar și Eul sensibil, feminin, nocturn¹⁴. Când Ștefan va reuși armonizarea celor două, prin intermediul Ilenei Sânziana, își va satisface Sinele prin îmbrățișarea Eului. Apelând la o interpretare etimologică și esoterică, însuși numele personajului masculin principal sugerează un raport de verticalitate, de sus în jos, pe schema arborelui sephirotic, de la nivelul superior al Marii Fețe la cel al Miciei Fețe. Prenumele Ștefan, cel primit la naștere, care definește personalitatea individului înseamnă „Coroana” sau Kether, adică prima roată a arborelui sephirotic, cea superioară, din care sunt generate toate celelalte sephire, dar și toate lumile posibile, fiind imaginația lui Dumnezeu. Dacă prenumele este

⁹ Ca istoric al religiilor, Eliade s-a arătat profund interesat de fenomenologia șamanismului. Sindromul vocației mistice cuprinde o paletă bogată de manifestări, toate evidențiindu-se printr-un comportament straniu. Prima dintre ele, *vocația sontană* („chemarea” sau „alegerea”), ni-l prezintă pe viitorul șaman ca *visător*, stare ce-l împinge spre căutarea *solitudinii*, rătăcind prin păduri sau locuri pustii, unde are și prima viziune sau criză spirituală, o rupere brutală de profan: întâlnirea cu spiritul ce-i va deveni tutelar (cf. Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. III, pp. 17-18).

¹⁰ Teoria jungiană exprimă cel mai bine Sinele ca o contopire a contrariilor. Sinele este prins în lupta dintre conștient și inconștient (cf. C. G. Jung, *Simboluri onirice ale procesului de individualizare (Psihologie și Alchimie – volumul I)*, traducere de Carmen Oniți, București, Editura Teora, 1996, pp. 23-24).

¹¹ *** *Arhitectură și geografie sacră. Mircea Eliade și redescoperirea sacrului*, filme realizate de Paul Barbălungă, traducerea și adaptarea textelor Mihaela Cristea și glosar de Marcel Tolcea, București, Polirom, 2000, pp. 194-198.

¹² Ar fi o moarte care ar metamorfoza timpul personal, contaminat de profan, într-unul sacru. Trăind în apropierea fizică a morții, războiul nu este altceva decât un mijloc ce aduce actantul la o stare de extaz suficient de puternică pentru a-i aduce eliberarea prin moarte (Mitologiile nordice valorifică acest aspect în cel mai profund complex de legende, cf. Mircea Eliade, *Istoria credințelor...*, vol. II, pp.149-150).

¹³ Eșecul vieții se constituie ca parte integrantă a actului inițiativ, care, indiferent de situațiile întâlnite, se derulează ca parte integrantă, de sine stătătoare, nealterată decât de sinucidere. Chiar și atunci când se află în cele mai adânci ratări ale sale, de fapt Ștefan urmează prin experimentare același drum pre-stabilit al destinului. Ideea centrală rămâne permanent aceea ca în el să se conștientizeze viul permanent al sinelui propriu pe întregul parcurs al aridului timp istoric.

¹⁴ Nestorie (Persia, 381 d. Hr.) a fost condamnat de Sinodul de la Efes (431) pentru că a susținut existența a două persoane în Hristos: persoana divină a fiului lui Dumnezeu veșnic și persoana umană, istorică a lui Hristos, născută din Fecioara Maria. Concluzia Sinodului a fost că această idee duce la erezia conform căreia Tatăl are doi fii.

manifestarea superioară a personalității în plan esoteric, numele este moștenirea socială primită de la strămoși. Ca realitate socială arhaică, „vizirul” este „mâna dreaptă a Regelui”, de unde sugestia directă că în plan social, personajul are un rol secund, fiind în umbra dublului său, scriitorul celebru, Ciru Partenie, permanent confundat cu acesta. Ce este superior sus, în planul esențelor, este inferior jos, în planul lumii materiale. Din acest punct de vedere, prenumele lui Ciru¹⁵ trimite în mod evident la numele grecesc Kyros, Kiriakos, atestat după răspândirea creștinismului, însemnând „dumnezeiesc” sau „aparținând lui Dumnezeu”.

Arborele sephirotic reprezintă un ansamblu de trei triunghiuri, simbolizând lumea inteligibilă (Kether, Hochmah, Binah), lumea morală (Hesed, Geburah, Tipheret) și lumea fizică (Netzah, Hod, Iesod), în timp ce Malchuth (Regina), cea de-a zecea sephiră, „nu este altceva decât rezumatul și ansamblul tuturor celorlalte, ea reprezintă *armonia lumii*”¹⁶. Ținând cont de nemărginirea și incomprehensibilitatea lui Dumnezeu, dar reflectând „chipul și asemănarea” Acestuia, arborele sephirotic oglindește imaginea „omului prototip, Adam superior sau Adam etern (sau Pre-Adam), care e macrocosmosul, arhetipul intelectual al lumii materiale”¹⁷. Sau, apelând la limbajul filosofic neoplatonician, cele trei triade ar reprezenta cele trei părți ale sufletului uman: *Nous* (inteligența - creierul), *Psyche* (sentimentele - inima) și *Physis* (sufletul vegetativ - ficatul). Pornind de la aceste concepte filosofice grecești, Biriș dezvoltă o teorie interesantă, cea a omului-organ, care surprinde similarități bizare între manifestările vegetative specifice unui organ și comportamentele sociale sau intime, luând drept exemplu omul-stomac, a cărui „existență istorică va fi redusă la digerarea propriului său Univers. Față de Univers acest om se va comporta ca un stomac: va încerca să îl digere, să-l despartă în materii grase și nutritive, să dozeze sucurile de care are nevoie, să elimine toxinele, etc”¹⁸ și a omului-rinichi, care „își va filtra Universul ; viața lui va fi redusă numai la această funcțiune de a despărți lichidele, de a le filtra”¹⁹. În plan macrosocial, prietenul filosof al lui Ștefan remarcă același tip de comportamente specifice unor organe, adoptate la nivelul politicii externe și interne ale unor țări, devenind state-creier, sau state-ficat, reductibile la un singur tip de atitudine, de unde și falimentul lor în planul istorie. Revenind la semnificația simbolurilor cabaliste prezentate anterior, cele trei triade corespund celor „trei lumi, care s-au format prin evoluții succesive: 1. Lumea creației (Beriah), numită și lumea sferelor; 2. Lumea formării (Yetsirah), numită și lumea îngerilor sau spiritelor care animă sferile; 3. Lumea încheierii (Asiah), numită și lumea materială, universul vizibil, zgura celorlalte lumi”²⁰.

¹⁵ Într-o altă interpretare a prenumelui lui Partenie realizată prin permutarea sunetelor, el „este cel care «urcă» (anagramat, Ciru sugerează ideea de ascensiune – URCI) la «stână» înaintea lui, atât la propriu, cât și la figurat. Ciru îl întâlnește pe Anisie înaintea lui Ștefan și convertește realitatea în artă. Nuvela pe care o scrie și care va conține ad litteram portretul pe care Ștefan i-l face lui Anisie are titlul simbolic: **E departe stâna?**. Interogația nu constituie întrebarea justă atât timp cât nu este intuită forța ei mistică” (Mihaela Chiribău-Albu, *Mircea Eliade. Itinerarii labirintice*, prefață de Vasile Spiridon, București, Editura Eikon, 2016, p. 413). Din punctul nostru de vedere, interpretarea anagramată a prenumelui scriitorului întărește convingerea noastră că dublul lui Ștefan este menit unei false glorii terestre, aduse de întuirea filoanelor de inspirație autentică, care însă își pierd autenticitatea dacă sunt trecute prin filtrul rațiunii.

¹⁶ *** *Zoharul. Cartea splendorii*, traducere și îngrijire ediție: Ilie Iliescu, București, Editura Herald, 2001, pp. 15-16.

¹⁷ *Ibidem*, p. 14.

¹⁸ *Mircea Eliade, Noaptea de Sânziene*, I, Prefață de Dumitru Micu, Cuvânt înainte, tabel cronologic și ediție îngrijită de Mircea Handoca, București, Editura Minerva, 1991, p. 32.

¹⁹ *Ibidem*

²⁰ *** *Zoharul. Cartea splendorii*, p. 17.

În planul lumii superioare, cea a inteligenței, Ștefan e „coroana” – imaginația creatoare, în cea intermediară a sentimentelor, el e Frumusețea, a căror reflecție în planul lumii inferioare e „viziru” – cel confundat cu Regele. Interpretând prin aceeași grilă esoterică numele și rolul dublului lui Ștefan, Ciru Partenie, putem spune că el este Domnul, regele care domină doar aparent „scena” lumii profane, scriitor care ratează dimensiunea „mistagogică” a profesiei sale și îndrăgostit nefericit condamnat să trăiască o mare iubire neîmplinită ce îi va mistui sufletul, afectându-i dorința de a trăi. Numele Partenie ar putea sugera scindarea ființei în plan ontologic între sacru și profan, între ceea ce este sus și ceea ce este jos, între minte și suflet, prin sugestia francofonă – „partie niée”, sintagmă tradusă în limba română prin „parte negată”.

Scriitorul are intuiția marilor subiecte literare, dar inteligența care neagă sensibilitatea este sortită ratării – după *pattern*-ul deja cunoscut al profesorului Gavrilesco, eroul nuvelei *La țigănci*, a cărei neîmplinire erotică atrage magnetic parcă ratarea vocației. Gavrilesco se teme de iubirea lui Hildegard și de intensitatea sentimentelor sale, în timp ce Partenie, care inițial nu crede în iubire, nu mai poate iubi după ce Ioana l-a părăsit. Iată cuvintele celui care respinge în mod imprudent mistică iubirii: „Evident că te iubesc și eu, îi spuse Ciru. Dar ce poate însemna o iubire? Cât poate ea dura? Nimic nu durează în lumea asta: totul trece, totul se prefăce, totul moare ca să se nască din nou, altfel, în altă parte cu alți oameni...”²¹. El ilustrează un fals mit al sacrificiului în numele creației, căci, în timp ce personajul mitic zidește împlinirea sa ca om pentru a construi ceva durabil și unic pentru o întreagă colectivitate, Ciru Partenie îngroapă tot sufletul său odată cu o mare iubire în cenușa de după focul pustiitor al dezamăgirii, care nu a sublimat, ci a distrus toată sensibilitatea sa creatoare. În balada populară *Meșterul Manole*, creatorul de excepție știe că oricând geniul său e capabil să clădească o nouă capodoperă, deși vanitatea îl împiedică să vadă rolul sacrificiului inocenței în ecuația celebrității. Manole zidește, clădește la temelia eternității și a unicității iubirea sa, în timp ce Partenie o îngroapă în cenușa regretelor și a deziluziei: „Tu mi-ai distrus viața. Poate că nu ți-ai dat niciodată seama, dar mi-ai distrus-o. Dacă nu te-aș fi întâlnit pe tine, probabil că aș fi întâlnit o alta ca tine și aș fi iubit-o așa cum te-am iubit pe tine și aș fi cunoscut, ca toți ceilalți, odihna și uitarea. Dar te-am întâlnit pe tine și de atunci am rămas așa cum eram când te-am întâlnit. (...) Tu ai fost nenorocul meu. Poate n-ai nicio vină, dar te-am urât. Ai ars tot în mine. Ai ars până și dragostea mea de-acum cinci ani. (...) Nu te mai iubesc. Știam de mult că nu te mai iubesc, dar, uneori, mai speram încă”²². Ratând împlinirea erotică, Partenie reiterează imaginea miticului Don Juan, cuceritorul nefericit aflat în căutarea zadarnică a idealului feminin în fiecare femeie sedusă.

În Antichitate, „vates” desemna deopotrivă *poet* și *profet*, doi indivizi aleși și atinși de divin; neascultarea sau ignorarea „vocii” interioare transcendente avea consecințe grave pentru cel Ales. Atât Ștefan Viziru, cât și Ciru Partenie sunt *vates*, primul în calitate de neofit aflat în căutarea unei alte lumi în care timpul să fie abolit, celălalt în calitate de creator al acesteia, chiar dacă ficțională: „«L-a întâlnit și el pe Anisie, spuse Ștefan. L-a întâlnit și el. L-a întâlnit înaintea mea. Acesta e destinul lui, de-altfel, adăugă silindu-se să zâmbească. El, prototipul, el creează modelul, eu nu fac altceva decât să-i calc pe urme, să-l imit, să mă modelez după el»”²³. În timp ce Ștefan Viziru alege calea dureroasă a inițierii, a căutării sacrului și a unirii cu acesta, Ciru Partenie eșuează în nefericire și ariditate sufletească, un „strigoi” în lumea celor vii - cum îl numește de-altfel Irina pe Ștefan când îl îndeamnă să trăiască și să nu se mai învinovățească

²¹ Mircea Eliade, *Noaptea de Sânziene*, I, ediția citată, p. 50.

²² *Ibidem*, p. 220.

²³ *Ibidem*, pp. 109-110.

pentru moartea Ioanei și a lui Răzvan. Ileana crede că „adevărata imaginație creatoare” o are Ștefan, iar Partenie e doar „un observator de oameni”²⁴.

Dacă ținem cont de faptul că religia creștină este mai tânără decât cea iudaică, cele două personaje masculine-simbol ar evidenția aceeași realitate sacră, dar surprinsă prin mijloace lingvistice și simboluri religioase diferite. De o parte, imaginea zeului creator de lumi și implicit de mituri – Ștefan, printr-o sensibilitate și o înclinație interioară spre sacru, ce-l recomandă a fi Alesul, Ciru, prin inteligența creatoare profană, care-l face un scriitor celebru al Timpului profan. Amândoi sunt creatori de lumi imaginare, de mituri individuale și colective, primul prin accesul la sacru, celălalt printr-un parcurs în profan, dar fără a vedea „semnele” sacrului camuflate acolo. Cel dintâi ilustrează trezirea omului mitic din ființa profană, celălalt opacitatea intențională a sacrului care nu vrea să se reveleze. În planul superior al sacrului, primul e Coroana (Kether), iar celălalt e Regele (Tiphereth – Frumusețea), deși cele două atribute se pot identifica deopotrivă și în interiorul personalității lui Ștefan Viziru. Eliade mărturisește că interesul pentru Cabbala Evului Mediu nu are un caracter științific special, ci a rezultat din perspectiva studiului comparatist al acestuia cu elemente folclorice ale „creștinismului cosmic” identificat în ansamblul credințelor arhaice ale popoarelor din sud-estul Europei și din bazinul mediteranean²⁵, mai exact „presupusa ei conformitate cu religia cosmică omniprezentă, pe care el susținea că o descoperise”²⁶. Eliade atribuie demersului cabalistic o recuperare a unei „sacralități cosmice», ce părea să fi fost iremediabil pierdută în urma reformei rabinice”²⁷. De aceea, personajele-simbol ale romanului, ale căror nume sugerează realități ale misticismului ebraic sunt reprezentative acestui sistem religios eliadesc – *religia cosmică omniprezentă*, care promovează credința într-o cosmicitate omniprezentă în istorie în ipostaza hierofaniilor camuflate în profan. Numele²⁸ parcurge același traseu al golirii de sens și de sacralitate al cuvintelor în general, dar numele continuă să găsească ecou în omul mitic care se camuflează sub aparența socială a omului modern.

Semnificative pentru ilustrarea raportului dintre sacru și profan în ceea ce privește opoziția destin-ales/ istorie-alegere, sunt episoadele despre Anisie și cel despre ciobanul întrebat despre distanța până la stână. Atât Ștefan, cât și Partenie au avut acces la aceeași întâmplare și aceiași indivizi, dar celui dintâi i se revelează sacrul deoarece el caută sensurile ascunse, misterioase, „taina” din miezul întâmplărilor, în timp ce scriitorul are intuiția unui subiect literar de succes, îmbracă narațiunea în formule artistice potrivite, dar nu reușește să electrizeze, căci sensul abscons lipsește. Doar când va scrie sincer, despre propriile temeri, odată cu „semnele” prevestitoare ale morții sale surprinse în romanul *Plimbare în întuneric* sau în drama neterminată *Priveghiul*, abia atunci scriitorul atinge genialitatea.

Bibliografie

²⁴ *Ibidem*, p. 45.

²⁵ Apud Moshe Idel, *Mircea Eliade. De la magie la mit*, traducere de Maria-Magdalena Angheliescu, București, Polirom, 2014, p. 181.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Mircea Eliade, *Nostalgia originilor. Istorie și semnificație în religie*, p. 9.

²⁸ Despre semnificația numelui în proza fantastică a lui Mircea Eliade – cu excepția romanului *Noaptea de Sânziene* – tratează studiul deopotrivă lingvistic și interpretativ Monica Borș, *Mitologii nominale în proza lui Mircea Eliade*, Prefață de Radu Vancu, Iași, Editura Institutului European, 2015.

*** *Arhitectură și geografie sacră. Mircea Eliade și redescoperirea sacrului*, filme realizate de Paul Barbălungă, traducerea și adaptarea textelor Mihaela Cristea și glosar de Marcel Tolcea, București, Polirom, 2000.

Borș, Monica, *Mitologii nominale în proza lui Mircea Eliade*, Prefață de Radu Vancu, Iași, Editura Institutului European, 2015.

Chiribău-Albu, Mihaela, *Mircea Eliade. Itinerarii labirintice*, prefață de Vasile Spiridon, București, Editura Eikon, 2016.

Culianu, Ioan Petru, *Studii românești, I, Fantasmele nihilismului. Secretul doctorului Eliade*, ediția a II-a, traducere de Corina Popescu și Dan Petrescu, București, Polirom, 2006.

Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase. De la Gautama Buddha până la triumful creștinismului*, vol. II, traducere de Cezar Baltag, București, Editura Științifică, 1992.

Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase. De la Mahomed la epoca Reformelor*, vol. III, traducere de Cezar Baltag, București, Editura Științifică, 1992.

Eliade, Mircea, *Încercarea labirintului*, traducere și note de Doina Cornea, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1990.

Eliade, Mircea, *Nostalgia originilor. Istorie și semnificație în religie*, traducere de Cezar Baltag, București, Editura Humanitas, 1994.

Eliade, Mircea, *Prezentarea unui roman indirect*, la *Șantier. Roman indirect*, ediția a doua, Cuvânt înainte și îngrijirea ediției: Mircea Handoca, București, Editura Rum-Irina, 1991.

Eliade, Mircea, *Noaptea de Sânziene*, I, Prefață de Dumitru Micu, Cuvânt înainte, tabel cronologic și ediție îngrijită de Mircea Handoca, București, Editura Minerva, 1991.

Fînaru, Sabina, *Eliade prin Eliade*, ediția a II-a, București, Editura Univers, 2003.

Idel, Moshe, *Mircea Eliade. De la magie la mit*, traducere de Maria-Magdalena Anghelescu, București, Polirom, 2014.

Jung, C. G., *Simboluri onirice ale procesului de individuație (Psihologie și Alchimie – volumul I)*, traducere de Carmen Oniți, București, Editura Teora, 1996.

Puech, Charles, *Despre gnoză și gnosticism*, traducere din limba franceză de Cornelia Dumitru, București, Editura Herald, 2007.

Silion, Bogdan, *Mircea Eliade și misterul totalității*, București, Editura Eikon, 2016.

*** *Zoharul. Cartea splendorii*, traducere și îngrijire ediție: Ilie Iliescu, București, Editura Herald, 2001.